

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-н Мира Цветкова-Арсова –

катедра „Специална педагогика и логопедия“ при ФНОИ

на СУ „Св. Климент Охридски“

на дисертационен труд

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научно направление

1.2. Педагогика (Специална педагогика)

Автор: Атина Мурелату

Тема: „Иновативен модел за оценка на ученици с умствена изостаналост“

Научен ръководител: доц. д-н Милен Замфиров

1. Общо описание на представените материали

Представеният от Атина Мурелату комплект материали на хартиен носител съдържа необходимите документи съгласно нормативната уредба и съгласно изискванията на Правилника на СУ “Св. Климент Охридски”. Единствено следва да отбележа, че приложеното CV е само на английски език, без български вариант.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Атина Мурелатуе завършила бакалавърската си степен по история и археология в Аристотелския университет в Солун през 2009 г., а магистърската си степен по специална педагогика и приобщаващо образование е получила в университета в Съдърланд във Великобритания през 2010 г. През 2015 г. Атина Мурелату е зачислена като редовен докторант по специална педагогика към катедрата по специална педагогика и логопедия на ФНПП (сега ФНОИ) при СУ “Св. Кл. Охридски с научен ръководител доц. Милен Замфиров. Отчислена е с право на защита през 2018 г.

Понастоящем Атина Мурелату работи като учител по заместване в специална гимназия в Лимнос, Гърция.

3. Актуалност на тематиката.

Дисертационният труд е с тематика в областта на педагогика и психология на ученици с интелектуална недостатъчност. По-конкретно той е посветен на откриване на ученици с умствена изостаналост на възраст 13-17 години чрез използване от страна на учители и други педагогически специалисти на подходящ и специално създаден за целта от автора иновативен скринингов тест. Темата е интересна и интригуваща. Тя е с принос към педагогиката, диагностиката и психологията.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд, обща структура на труда.

Дисертационният труд има традиционна, класическа структура. Той е в общ обем от 222 страници, включително приложенията, които заемат над 100 страници. Реалният текст е 120 страници. Трудът е построен, както следва: увод, две теоретични глави, една глава, излагаща постановката на изследването, глава с анализ на получените данни и резултати и дискусия по тях, изводи, приноси, библиография, приложение. Съотношението между теоретичната част, методиката на изследване, и анализа е приблизително 57:12:50 страници, без да се брои приложението.

Теоретичните глави са две. Първата е посветена на въпроси, свързани със същността на умствената изостаналост, като е направен исторически преглед на възникването и налагането на дефинициите, свързани с умствената изостаналост, описани са коректно степените на интелектуална недостатъчност, разгледани са различни известни причини за появата ѝ, излагат се типичните характеристики на лица с умствена изостаналост, описват се различни подходящи педагогически подходи и ролята на учителя. Втората глава съответно разглежда въпросите, свързани с диагностиката на умствената изостаналост, като добре и последователно се разглеждат и описват различни известни в науката и практиката оценъчни инструментариуми. Изразявам задоволство от представянето и постройката на теоретичната информация в двете теоретични глави.

В Глава 3 се описва постановката на изследването. Изведената цел е добре формулирана. Малко излишно след нея обаче се дават допълнителни пояснения, чието място е по-нататък в текста. Издигнати са две хипотези. Те биха могли да се прецизират, защото в този си вид в тях се казва, че не изследователят (авторът), а участниците в изследването предполагат конкретни неща, което не е напълно коректно. Обект на изследването са 107 учители и специалисти в сферата на специалното образование. Те са анкетирани относно мнението и очакванията им по отношение на създадения от автора скринингов тест и неговото прилагане. Самият скринингов тест, който е разработен от автора, се състои от две скали – вербална и практическа. Във вербалната скала са включени шест адекватни задачи, свързани с: математически и логически действия и операции; даване на отговори на въпроси; четене с разбиране и задаване на въпроси към текста. Практическата скала на свой ред включва три задачи, свързани с: избор на подходящи картинки в празно поле по логически критерии; задачи за внимание; работа със задачи тип пъзели.

Четвърта глава е посветена на статистически, количествен и качествен анализ на получените резултати, и дискусия върху тях. Използвана е програмата SPSS версия 25.0. Отчитам анализа на резултатите като изчерпателен. Той е добре онагледен с множество таблици, фигури и графики, като номерацията на фигурите е малко неясна – например, на стр. 111 една след друга следват фиг. 4.2.38 и фиг. 39. Като цяло анализът е логически и съдържателно издържан. Използвани са адекватни и подходящи статистически методи, направена е добра качествена обосновка на получените данни. Използвани са и процентни съотношения.

В резултат от анализа на стр. 115-117 се предлага текст с комбинация от заключение, изводи и дискусия. Те биха могли малко по-прецизно да се обособят като отделна дискусия, изводи и самостоятелно заключение. В този комбиниран текст се дискутира и състоянието на хипотезите в резултат от проведеното изследване. Конкретно по отношение на хипотезите се обсъжда дали участниците в изследването се съгласяват с тях или не, което е отново малко объркващо, но това явно произтича от факта, че самите хипотези са оформени по нестандартен начин.

Отправят се три препоръки. Те звучат адекватно и логично.

Библиографската справка съдържа немалък брой литературни източници, но тъй като те не са номерирани, ми е трудно да установя точния им брой. Все пак бих посочила, че те са около 150-160. Включени са и около 15 уеб-сайта. Цитирани са литературни източника от последните 5 години, което отчитам като положителен факт.

От стр. 136 до края на дисертационния труд са поместени приложения, които включват въпросника за учителите, както и пълният вариант на създадения от автора иновативен скринингов тест с подробно описание на задачите в двете скали, със специални скали за оценяващия, в които се вписват резултатите.

5. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Посочените от автора приноси са общо 10, като три са с теоретична насоченост и седем с практическа. Третият теоретичен принос според мен не е пряко обвързан с проведеното изследване. Някои от приносите с практическа насоченост са твърде раздробени и е по-добре да се обединят, например, приноси 2, 3 и 4.

6. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите по темата на дисертацията, посочени в автореферата, са общо 5, като четири от тях са в съавторство с научния ръководител. Всички те са от периода 2016-2018 г. Четири от тях представляват доклади, изнесени на научни конференции, повечето докторантски, и една е научна статия в списание. Изразявам съгласие с тях и с обвързаността им с темата на дисертационния труд.

7. Автореферат

Авторефератът отразява като цяло добре и в синтезиран вид съдържанието на дисертационния труд. Той е в обем от 54 страници. В него главите не започват на нови страници, както е прието. Пропуснати са някои важни факти, като например броя задачи, включени в практическата скала на скрининговия тест. В автореферата са включени 5 фигури и 9 таблици.

8. Въпроси и препоръки, освен горепосочените:

1. На много места в текста на дисертационния труд и съответно в автореферата се посочва, че скрининговият тест е предназначен за възрастовата група 13-17

години. Доколко ограничаващ е този възрастов диапазон? Възможно и подходящо ли е прилагането на теста и при по-малки или при по-големи ученици?

2. В цветен или черно-бял вариант се предвиждат фигуралните задачи в теста? Защо?
3. По какъв начин възнамерявате да популяризирате създадения скринингов тест в Гърция и какви конкретни стъпки ще предприемете в тази посока?
4. Очаквате ли скрининговия тест да се възприеме добре и да се прилага на практика от учители и други специалисти? Ако да, от кои педагогически или други специалисти е най-подходящо да се използва той?

Заклучение:

Дисертационният труд на **Атина Мурелату** на тема „**Иновативен модел за оценка на ученици с умствена изостаналост**“ съдържа научни постановки и научно-приложни резултати, които представляват интересен принос за науката и практиката. Като цяло трудът отговаря на изискванията на нормативната уредба в Република България и конкретно на изискванията на Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд представя едно интересно изследване и показва, че **Атина Мурелату** притежава теоретични познания за построяване на научно изследване, както и практически умения за самостоятелното му провеждане в научната област 1.2. Педагогика – Специална педагогика.

Въз основа на всичко изложено по-горе, аз давам своята **положителна оценка** за дисертационния труд и автореферата, и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на **Атина Мурелату** по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

София, 25 февруари 2019 г.

С уважение: